

– сприяння зростанню творчого потенціалу студентів під час проведення науково-педагогічних досліджень, вивчення кращого досвіду роботи вихователів.

Ефективність педагогічної практики залежить від дотримання таких умов: теоретична обґрунтованість системи підготовки студентів до практики, навчальний і виховний її характер, комплексний підхід до визначення завдань, змісту, форм і методів організації та проведення практики, забезпечення наступності та системності на різних етапах її проведення.

Література

1. Зязюн І.А. Педагогічна майстерність. – К., 2004.
2. Білоус Н.О., Богінч О.Л., Голота Н.М., Кошелівська О.І., Машовець М.А., Нападій Н.В., Сухорукова Г.В. Педагогічна практика студентів спеціальності “Дошкільне виховання”: Навч.-метод. посіб. – К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2005.
3. Педагогический словарь: В 2-х т. – Т. 2 / Гл. ред. Капров И.А. – М.: АПН РСФСР, 1960. – 766 с.
4. Теплов Б.М. Избранные труды: В 2-х т. – Т. 1. – М., 1985.

І.В.Онищенко

ВПЛИВ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ НА ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДОШКІЛЬНИКА

В статье раскрывается сущность эстетического воспитания дошкольника, определяется роль детской литературы в формировании эстетической культуры ребенка дошкольного возраста.

The article describes since of aesthetic education of pre-school children, defines the role of child's literature in forming culture of pre-school children.

Розробка нової філософії національної освіти зумовлює необхідність визначити вихідні теоретико-методологічні засади її реалізації. У цьому зв'язку гостро стоїть проблема реформування цілей та цінностей, оновлення змісту, вдосконалення технологій дошкільної освіти. Це зумовлено тим, що дошкільне дитинство класифікується як період виникнення та становлення особистості, формування первинних світоглядних уявлень, вміння розуміти естетичні цінності, розвитку естетичного ставлення до дійсності та мистецтва.

Державна політика в галузі дошкільної освіти, що визначається Конституцією, Законом України “Про освіту”, Державною національною програмою “Освіта” (Україна ХХІ століття),

Законом України “Про дошкільну освіту”, Базовим компонентом дошкільної освіти в Україні, спрямовує фахівців у галузі дошкільної педагогіки на пошук оптимальних шляхів естетичного розвитку дошкільників, розкриття механізмів формування естетичної компетентності як здатності в міру своїх вікових можливостей самостійно та свідомо виробляти ціннісне ставлення до світу і самого себе.

Ефективним засобом формування естетичної культури дитини дошкільного віку є дитяча література. Читання дитячих творів сприяє формуванню в дошкільників естетичної свідомості, творчої активності, збагачує їх духовно, розвиває природні нахили, художньо-творчі здібності, естетичні почуття. На жаль, сьогоднішній стан дитячої літератури не можна назвати благонадійним, хоча книг для дітей і про дітей видається велика кількість. У потоці книжкової продукції демонстративно зменшується питома вага серйозної, духовної та морально збагаченої літератури, а це, в свою чергу, впливає на зниження рівня духовності дитини, на глобальне руйнування національних традицій [3, с. 3].

Аналіз наукової літератури дає уявлення про стан розробленості проблеми формування естетичної культури особистості. Так, питання цінностей і ставлень до них людини знайшли відображення у працях філософів (В.Василенко, О.Дробницький, А.Здравомислов, М.Каган, В.Малахов, В.Ольшанський, Л.Столович, В.Тугаринов, Ю.Шаров та ін.), які розглянули зміст і типологію цінностей.

Дослідження авторів у галузі естетики й мистецтвознавства (В.Верховинець, М.Лейзеров, Ю.Лукін, Л.Масол, М.Овсянников, Л.Столович, С.Уланова, Г.Шевченко, Е.Шудря, Б.Юсов, Н.Ястребова та ін.) розкривають питання, пов'язані з уточненням сутності естетичного виховання, його принципів і завдань, єдності з працею, природою, навчанням; зв'язки його з моральним, загальнокультурним розвитком особистості, фізичним, екологічним вихованням; впливу естетичного виховання на формування особистості.

Останніми роками в Україні проблеми естетичного виховання та естетичного ставлення до творів мистецтва досліджують Л.Вовк, О.Дем'янчук, Л.Коваль, Л.Масол, Л.Печко, О.Рудницька, Г.Тарасенко, Ж.Юзвак та ін. Психолого-педагогічні аспекти естетичного виховання дошкільників розглядалися в працях Н.Ветлугіної, О.Дронової, В.Захарової, Н.Кириченко, Т.Комарової, Ю.Косенко, В.Котляра, С.Науменко, В.Пабат, Г.Підкурманної, Н.Сакуліної, О.Трусової,

Л.Шульги та ін. Дослідження М.Волокітіної, В.Давидова, Л.Занкова, В.Крутецького, М.Матюхіної, Т.Михальчик, Н.Молдавської, З.Романовської та ін. визначають особливості розвитку вмінь у дітей дошкільного віку естетично оцінювати твори художньої літератури.

Проте, незважаючи на велику кількість досліджень з порушеної проблеми, на сучасному етапі недостатньо розкрито вплив дитячої літератури на формування естетичної культури дошкільника. Вказана проблема є актуальною й вимагає першочергової уваги й осмислення, адже дитяча література, читання як процес відіграють провідну роль у формуванні особистості, у створенні системи загальнолюдських цінностей.

Метою дослідження є з'ясування ролі дитячої літератури у формуванні естетичної культури дошкільника. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких дослідницьких завдань: проаналізувати теоретичні та експериментальні дослідження впливу дитячої літератури на формування особистості дитини; розкрити особливості формування естетичної культури дошкільника засобом дитячої літератури.

У педагогічній науці категорія естетичного виховання дошкільників визначається як розвиток здібностей сприймати, відчувати, розуміти прекрасне в житті та мистецтві; виховання прагнення самому брати участь у перетворенні оточуючого світу за законами краси; залучення дітей до художньої діяльності; розвиток творчих здібностей [4, с. 38]. Організація естетичного виховання в дитячому садку має на меті забезпечення систематичного розвитку в дітей сприйняття прекрасного, естетичних почуттів та уявлень, формування основ естетичного смаку. Цьому найкраще сприяють різні види мистецтва, що викликають безпосередній емоційний відгук, радість, хвилювання, захоплення.

Виховання дошкільників засобами мистецтва в педагогічній науці називають "художнім вихованням". Важливим є завдання – навчити дітей основ художніх знань, практичних умінь, виховати потреби та звички, в міру своїх сил вносити елементи прекрасного в навколишнє середовище, у відношення з оточуючим світом. Будучи спрямованим на формування творчої особистості, здатної адекватно сприймати прекрасне і потворне, наділеної чуттям міри у творенні художніх цінностей, естетичне виховання передбачає розвиток почуттєвої сфери особистості дитини, з якою тісно пов'язаний її моральний світ. Квінтесенцією його є естетичний розвиток людини, який має на меті формування естетичної культури особистості.

Естетична культура – це результат активного творчого засвоєння особистістю культурного спадку суспільства; своєрідний сплав особистісних якостей, що утворюють складну динамічну структуру, яка постійно змінюється в результаті взаємодії особистості з прекрасним, а також взаємовпливу особистостей [2, с. 7]. Основи естетичної культури закладаються в ранньому дитинстві. Саме в цьому віці здійснюються перші свідомі кроки в світ прекрасного, від яких залежить успіх роботи на наступних етапах виховання, а нерідко – естетичні запити і уподобання дорослих людей.

Особливе місце у формуванні естетичної культури дитини дошкільного віку посідає художня література. Художній образ є особливим узагальненням дійсності в індивідуалізованій, конкретно-чуттєвій та естетично виразній формі як єдність того, що відчуваємо і розуміємо. Саме завдяки особливостям свого впливу на дитину (чуттєва безпосередність, ідейна спрямованість, спонукальна сила) художня література, як жодна з інших форм суспільної свідомості, є найефективнішим засобом естетичного виховання.

Говорячи про розвиток естетичного сприймання дітей засобами мистецтва, Л.Виготський підкреслював складність цієї проблеми: “Дивитися й слухати, отримувати задоволення – це здається такою нескладною психологічною роботою, виконуючи яку абсолютно не відчуваємо необхідності в жодному спеціальному навчанні. А тим часом це й складає основну мету й завдання загального виховання” [1, с. 244]. Введення мистецтва у внутрішній світ дошкільника як результат розуміння художнього образу має спиратися на створення емоційного контакту з творами дитячої літератури, збагачення емоційно-особистісного досвіду дошкільника.

У своєму естетичному розвитку дитина проходить певні етапи: ознайомлення; пізнання; творчість. Слухання художніх творів, організація самостійного читання, складання дітьми казок, оповідань, загадок, різноманітні творчі роботи сприяють формуванню вміння розуміти естетичні цінності, розвитку естетичних емоцій, естетичного ставлення до дійсності та мистецтва. Через дитячу літературу кожна дитина повинна мати змогу розкрити свої творчі здібності, реалізувати потаємні задуми щодо проби сил у літературній творчості, в мистецтві, розширити світ своїх захоплень.

Ефективність організації естетичного виховання дітей дошкільного віку залежить не лише від професійних знань і вмінь педагога, а й від його естетичної вихованості. Культурний і духовний розвиток дитини дошкільного віку обумовлений, певною мірою,

обдарованістю особистості вихователя, його здатністю сповідувати ідеали Істини, Добра й Краси. Лише творчо обдарований вихователь спроможний забезпечувати гармонійний розвиток дитини. Отже, сьогодні вихователеві слід бути особливо грамотним у питаннях формування кола дитячого читання, глибоко знати історію рідної літератури, щоб професійно підходити до аналізу дитячих творів, виділяючи в літературі в першу чергу загальнолюдські прагнення, виховуючи повагу до культури українського народу і бажання зрозуміти й прийняти її.

Одним з головних засобів розвитку особистості, її інтелекту, культури, освіти і поглиблення знань є читання. Основне завдання вихователя – навчити дитину читати потрібну літературу, самостійно знаходити інформацію, виробити у неї навички критичної оцінки. Це і стане основою подальшого естетичного розвитку, передумовою формування естетичної культури дошкільника. Через читання дитячої літератури відбувається формування первинного уявлення про прекрасне, про мистецькі жанри та напрямки, відчуття краси поетичного чи прозового твору; на стимулювання власної творчості дитини, національних поглядів тощо.

Важливим завданням вихователя є формування першооснов читацької культури дошкільників, емоційно-оцінного ставлення до змісту прочитаного, формування повноцінного сприймання, розуміння та відтворення художнього, художньо-пізнавального тексту дітьми, розвиток в них відповідних навчальних, читацьких і мовленнєвих умінь, емоційно-почуттєвої сфери, образного мислення, а також умінь висловлювати елементарні оцінні судження щодо прочитаного, обґрунтовувати власну позицію. Такий підхід до книги складається вже в дитячому садку.

З метою формування естетичної культури вихователю доцільно розробити комплексні програми естетичного розвитку (наприклад, "Сходження до прекрасного", "Художня культура людства" та ін.). Головна їх мета – пробудження у дітей позитивного ставлення до цінностей художньої культури, розвиток естетичних смаків, художньо-творчих здібностей. Кладучи в основу будь-якої форми роботи дитячу книгу або друкований твір з дитячих журналів "Малютко", "Пізнайко", "Дивосвіт", "Стежка", "Вулик" та ін., вихователь в ігровій формі може провести ігри-подорожі "Веселе місто Алфавіт", "Подорож у світ казковий, де лунає рідна мова", "Все – як насправді", "З Веселиком – до пригод!" Пропоновані види робіт сприятимуть формуванню у дошкільників естетичного смаку, розвиватимуть творчі здібності.

Отже, дитяча література є ефективним засобом формування естетичної культури особистості дошкільника, удосконалення естетичних почуттів, сприймання явищ життя і природи крізь призму людських взаємин. Через читання дитячої літератури відбувається формування первинного уявлення про прекрасне, про мистецькі жанри та напрямки, відчуття краси поетичного чи прозового твору. Прилучення до літератури стимулює гуманістичну спрямованість особистості дошкільника, сповнює її духовною щедрістю, активізує творчий потенціал, і чим раніше він буде закладений, тим активнішим буде прагнення дитини до опанування художніх цінностей культури, тим вище естетична свідомість, тим ширше сфера естетичних потреб.

Література

1. Выготский Л.С. Педагогическая психология / Под ред. В.Давидова. – М.: Высш. шк., 1999. – 328 с.
2. Поніманська Т.І. Основи дошкільної педагогіки. – К.: Академвидав, 1998. – 473 с.
3. Трохименко Г., Драган Р. Читання як нормативна основа соціальної поведінки дітей // Світ дитячих бібліотек. – 2005. – № 4(17). – С.3-5.
4. Художественное творчество и ребенок / Под ред. Н.А.Ветлугиной. – М.: Просвещение, 1972. – 291 с.

І.Волощук

ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ В СТРУКТУРІ ГОТОВНОСТІ МОЛОДОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ШКОЛИ

В статтє рассматривается специфика формирования компонента деятельности в условиях подготовки молодого специалиста к внедрению инноваций в системе методической работы школы.

The article considers the specificity of formation the component of activity in the conditions of preparation of the young specialist to the introduction of innovations in the system of the school methodical work.

Педагогічні інновації в освіті передбачають якісно нові перетворення як цілісного педагогічного процесу, так і його складових, зокрема, мотиваційних, змістових, процесуальних та інших структурно-діяльнісних компонентів, що призводять до істотного підвищення його результативності.